

sebi in druga o drugi. Te zgodbe so povedane v jeziku, ki je sodobnemu najstniškemu bralcu vsekakor blizu – pa ne le zaradi slengovskih izrazov in besednih zvez ter znakovnih sporočil; predvsem zato, ker vsaka od desetih oseb oblikuje najstniški govor na prav poseben način, tj. tako, da je njihova individualna govorica znamenje in način vzpostavljanja lastne identitete (npr. »alpinistični jezik« Roberte).

Je torej *Desetka* sodobni, nagovarjajoči, vznemirljivi mladinski roman s kolektivnim junakom? Brez dvoma: na ozadju posameznih, povsem individualnih (zamehurjeno-samozadostnih?) zgodb se kaže skorajda usodni pomen zaljubljenosti, ki je kot tema v literaturi stara toliko kot človeštvo samo. Zgodbe so odraz teme, v kateri se vsak posebej in vsi skupaj vsak dan znova izgublajo in znova najdevajo vsi člani *Desetke*. Vendarle pa bi bilo preveč preprosto misliti, da je *Desetka* »le« *ljubič*, ki ga je treba brati kot ponazorilo teze: Ljubezen nam je vsem v pogubo (ali odrešitev) ... Roman je vse kaj drugega kot to: je prepredenka življenjskih premic, samosvojih poti »junakov« ob istih dogodkih, istih smerokazih in istih dvomih in življenjskih tabujih. Mozaično se tke zgodba *Desetke* skozi deset različnih pogledov na to »istost« - tako je roman predvsem pripoved o posameznikovem pogledu na zgodbo, bolje rečeno: o različnih videnjih istega ...

Tako pa se šele začne bralčevo samosvoje raziskovanje mozaičnega kolektivnega romana *Desetka*. Kaj za zgodbo pomenijo uvodne kratke predstavitve oseb, njihovih najljubših barv, filmov, knjig, *bandov*, fantov in punc ter prihodnosti? Kaj zagonetna mešanica jezikov, znakovnih sporočil, duhovitih medbesedilnih navezav (npr. *Money makes the world go around!*) in različnih doživetij istega? In morda najpomembnejše vprašanje: je za junake odgovor na prehojene

poti preteklosti, dvome sedanosti in *puzzle* prihodnosti res:

*m*w*a*
 :-)*(-:
 :@
 -(»)-
) (
 : *

Zvezde so mi mežikale ...

Igor Saksida

BALADA O SNEGURŌČKI

Svetlana Makarovič: *Balada o Sneguročki*. Ilustr. Anamarija Babič. Mladinska knjiga, 2012

Balada o Sneguročki je že četrta v nizu baladnih pravljic Svetlane Makarovič, ki oživljajo izvorno naravo ljudskih mitov in zgodb: *Rdeče jabolko* (Center za slovensko književnost, 2008) se naslanja na izvirnejše različice zgodbe o Rdeči kaptici, *Katalena* (Center za slovensko književnost, 2009) črpa iz staroslovanske balade *Kata*, *Katalena*, *Saga o Hallgerd* (Arsem, 2010) se navdihuje pri starodavni islandski *Sagi o Njalu*.

Balada o Sneguročki prevzema motiv iz ruske ljudske pravljice o Sneguročki, ki je nastala v 19. stoletju; Sneguročka je izvorno deklica, narejena iz snega, je simbol zime. Makarovičeva tako prevzame le pravljčni motiv snežnega otroka in ga prelevi v povsem samosvojo baladno zgodbo. Sneguročka je spočeta iz nasilja; njena mati je mlado dekle, ki zbeži od doma, kjer doživi neopisljive grozote: tolpa podivjanih moških mamu do smrti potepta s škornji, očeta obesi, njo pa celo noč posiljuje na domačem pragu. Ko se zbudi iz nezavesti v mlaki krvi, v stanju neprisebnosti in globokega šoka, odide

ter brezciljno tava po deželi, dokler se pod težo »ledeno mrzlega« bremena ne zgrudi na gozdna tla. Ko začne naletavati prvi sneg, se rodi snežno belo dete, ki preide v pravljico. Mrtvo mater raztrgajo volkovi, otroka pa po celonočnem naletavanju snega najdeta stari drvar in njegova žena in jo, kot darilo prvega snega, poimenujeta Sneguročka. Dekličino telesce, ki raste od ure do ure, od dne do dne, ostaja ledeno mrzlo, in prav takšno je tudi njeno srce. Kljub nenavadni lepoti, zaradi katere jo vsi občudujejo, še zlasti mladenič Aleksej, ostaja Sneguročka nedostopna in nedosegljiva. Ko od juga potegne topel veter, začne njen žar zamirati; zaželi si Aleksejeve bližine in se ob njenem poljubu stopi v solzo, iz katere prikukajo pomladanski zvončki.

Premišljeno razvita simbolika postavlja kot protiutež temnim (nasilje, posilstvo, umor, kri) svetle odtenke (nedolžnost, lepota, ljubezen, krhkost, sneg). Rdeča (kri) in bela (sneg) stopnjujeta napetost do točke, ko zgodba odteče (Sneguročka se stopi v solzo) v presunljivo uspavanko, ki v epilogu zaključuje balado. Subverzivnost uspavanke zlovešče nakazuje trenje med krotkostjo in krutostjo, pomiritvijo in grožnjo:

Spite, mali, spite, mali, / bajuški baju. /
 Kar je hudo, se pozabi, / kot da ni bilo. /
 Kar bilo je poteptano, / znova vzklilo bo, /
 spite, vi, ki niste krivi / za vse zlo sveta, /
 miren sen vam bo prinesla / krotka pravljica. /
 Spite, mali, spite, mali, / bajuški baju. /
 Pravljica pa se rojeva / včasih iz gorja, / iz
 krivic, solza, obupa / in ponižanja, / a vse
 hudo se pozabi, / le brezskrbno spite, / saj
 ne veste, kaj vas čaka, / ko se prebudite. /
 Spite, mali, spite, mali, / bajuški baju.

Edina možna pot, ki vodi stran od zla, je beg brez cilja (mati beži od doma, Sneguročka od toplote) oziroma beg v smrt – tako Sneguročka kot njena mati dosežeta pomiritev le v neobstoju, mati

v resnični smrti, Sneguročka v pravljичni razblinitvi.

Materina čustvena otopelost, izvira-joča iz tragičnega doživetja, se usodno prenese na Sneguročko, ki je v svojem bistvu sad zločina; prečudno lepa, a hkrati ledeno mrzla poseblja fatalnost (»... njene črne oči so žarele tako živo, da so možje in mladeniči čutili njen pogled kot skelečo ledeno kepo v prsih, in pred to silno in hkrati sladko bolečino niso mogli in tudi ne hoteli pobegniti nikamor.«), ki pa je ob koncu tragična le zanj. Resnični svet je onstran, izhod iz pravljice ni mogoč; njena zadnja želja – želja po poljubu (ki predstavlja človeško čustvo) se tako lahko udejani le na način dokončne ukinitve – v solzi, ki uteleša jok in bolečino.

Mojstrsko izpeljan prehod v pravljico prenese težo zla v večnostno dimenzijo; s tem mu je podeljena moč in z njo opomin na vse zločine, ki so bili, so in še bodo. Pripoved tako v enem samem presunljivem zamahu na neizprosno iskren in kritičen način opozarja na temna človeška dejanja, ki vedno znova tonejo v pozabo.

Z baladnim vzdušjem pulzira vzporedna barvna simbolika, ki v besedilu in ilustraciji s kombinacijo rdeče in črne na beli podlagi odslikava osrednje sporočilo zgodbe. Neosebne figure in predelave pravzorcev odtiskujejo univerzalno tragično občutenje, neizbrisljivo in večno v svoji cikličnosti.

Balada o Sneguročki je izšla v treh izdajah; poleg slovenske še v ruski in bibliofilski izdaji. Čeprav je izšla v slikaniški obliki, je s svojimi lirično podprtimi in usodno tragičnimi impresijami čustvenih stanj, ki spominjajo na zarotitvene obraze, ter silovito sporočilnostjo primerna izključno za mladostnike in odrasle.

Kristina Picco